

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

ЖАНОЗА ВА ТАЪЗИЯ ОДОБЛАРИ

Мухтарам жамоат! Биз бутун башарият ҳаётида куни келиб йўлиқиши муқаррар бўлган мавзу – жаноза ва таъзия ҳамда унинг баъзи аҳком ва одоблари ҳақида сўз юритмоқчимиз. Шариатимизда барча масалаларнинг тартиби ва ўзига хос одоблари бўлгани каби, жаноза ва азадорликнинг ҳам ўзига яраша ҳукмлари ва одоблари бор.

Аллоҳ таоло бу ҳаёти дунёни ва ўлимни инсонларни синаш учун яратгандир. Зеро, У Зот Қуръони каримда шундай марҳамат қилади:

﴿الَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا وَهُوَ الْعَزِيزُ الْغَفُورُ﴾ (سورة الملك/2)

яъни: “(У) сизларнинг қайси бирингиз чиройлироқ (савоблироқ) амал қилувчи эканингизни синаш учун ўлим ва ҳаётни яратган зотдир. У Азиз (қудратли) ва Ғафур (кечиримли)дир” (Мулк сураси, 2-оят).

Фонийлик инсон ва жинларнинг, ҳатто ҳайвонларнинг тақдирига битилган бўлиб, бирор-бир мавжудот абадий қолмас. Аллоҳ таолонинг Ўзигина азалий ва абадий қолувчи Зотдир.

﴿كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا فَانٍ وَيَبْقَىٰ وَجْهَ رَبِّكَ ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ﴾ (سورة الرحمن 26-27).

яъни: “(Ер) юзидаги барча мавжудот фонийдир. Улуғлик ва Икром соҳиби бўлмиш Раббингизнинг «юзи» боқий қолур” (Ар-Раҳмон сураси, 26-27 оятлар).

Маълумки, ҳар бир мусулмон банданинг иккинчи мусулмон биродарига нисбатан ҳақ-ҳуқуқлари бор. Чунончи, Расулulloҳ саллаллоҳу алайҳи васаллам бир ҳадиси шарифларида марҳамат қиладилар:

"حَقُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ سِتٌّ: إِذَا لَقِيْتَهُ فَسَلِّمْ عَلَيْهِ ، وَإِذَا دَعَاكَ فَأَجِبْهُ ، وَإِذَا اسْتَنْصَحَكَ فَانصَحْهُ ، وَإِذَا

عَطَسَ فَحَمِدَ اللَّهَ فَشَمِّتْهُ وَإِذَا مَرَضَ فَعُدُّهُ ، وَإِذَا مَاتَ فَاتَّبِعْهُ" (رَوَاهُ الْإِمَامُ مُسْلِمٌ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ).

яъни: “Мусулмоннинг мусулмон зиммасида олти та ҳаққи бор: Қачон унга йўлиқсанг, салом бер; қачон сени (меҳмонга) чақирса, унга ижобат қил; қачон сендан маслаҳат сўраса, унга маслаҳат бер; қачон аксириб, Аллоҳга ҳамд айтса, унга жавоб қайтар; қачон бетоб бўлиб қолса, уни зиёрат қил ва қачон вафот этса, унинг (жанозасига) эргаш”, – дедилар (Имом Муслим ривояти).

Демак, мусулмоннинг танишларидан бирортаси вафот этса, унинг жанозасига ҳозир бўлиш мазкур ҳуқуқлардан биридир. Сўнгра маййитнинг қариндошларига таъзия билдириб, Аллоҳнинг ҳукмига рози бўлиш, мусибатга сабр қилишлари ҳақида насиҳатлар айтиш ва марҳумнинг ҳаққига раҳмат ва мағфират сўраб, дуои хайр қилиш таъзиянинг одобларидандир.

Муҳтарам жамоат! Жаноза намози фарзи кифоя бўлиш билан бирга, мусулмоннинг мусулмондаги ҳаққи ҳисобланади. Жанозанинг аҳамияти жуда ҳам катта бўлиб, инсон зотида бўлган эҳтиромнинг юксак намуналаридан биридир. Шу билан бирга, у шунчаки анъана, оддий одат эмас, балки шариатда белгиланган махсус ибодат – намоздир. Униг фазилати ҳақида Сарвари коинот шундай деганлар:

"مَنْ اتَّبَعَ جَنَازَةَ مُسْلِمٍ إِيْمَانًا وَاحْتِسَابًا وَكَانَ مَعَهُ حَتَّى يُصَلَّى عَلَيْهَا وَيُفْرَغَ مِنْ دَفْنِهَا فَإِنَّهُ يَرْجِعُ مِنَ الْأَجْرِ بِقِيْرَاطَيْنِ كُلُّ قِيْرَاطٍ مِثْلُ أُحُدٍ وَمَنْ صَلَّى عَلَيْهَا ثُمَّ رَجَعَ قَبْلَ أَنْ تُدْفَنَ فَإِنَّهُ يَرْجِعُ بِقِيْرَاطٍ"
(رَوَاهُ الْإِمَامُ الْبُخَارِيُّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ)

яъни: **“Ким имон ва савоб умиди ила бир мусулмоннинг жанозасига қатнашса, жанозаси ўқилиб дафнидан фориғ бўлингунча турса, икки қийрот ажр билан қайтади. Ҳар бир қийрот Уҳуд тоғичадир. Ким жанозани ўқиса ва дафн қилинмай туриб қайтса, бир қийрот билан қайтади”** (Имом Бухорий ривояти).

Бу ҳаёти дунёда бирор кишининг бошига бирор мусибат тушиши ёки унинг ўз аҳлидан, яқинлари ёхуд ёру-биродаридан айрилиб қолиши Аллоҳ таолонинг синовидир. Бу кўргиликларига сабр қилса, билиб-билмай қилган гуноҳларига каффорот бўлади. Пайғамбар алайҳиссалом шундай деганлар:

"مَا يُصِيبُ الْمُسْلِمَ مِنْ نَصَبٍ ، وَلَا وَصَبٍ ، وَلَا هَمٍّ ، وَلَا حَزَنٍ ، وَلَا أَذَى ، وَلَا غَمٍّ ، حَتَّى الشَّوْكَةُ يُشَاكِّهَا إِلَّا كَفَّرَ اللَّهُ بِهَا مِنْ خَطَايَاهُ" (رَوَاهُ الْإِمَامُ مُسْلِمٌ وَالْإِمَامُ أَحْمَدُ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ).

яъни: **“Мусулмонга етадиган кулфат, машаққат, таъвиш, маҳзунлик, азият, гам ҳатто унга кирадиган тикан сабабли Аллоҳ унинг хатоларини кечиради”** (Имом Муслим ривояти).

Мусибатзада кишилар яқинлари ва ўзларига юпанч бўладиган кишиларнинг тасаллисига муҳтож бўладилар. Шунинг учун шариатимизга кўра таъзия билдирган кишига улкан ажрлар ваъда қилинган. Жумладан, Пайғамбаримиз алайҳиссалом шундай марҳамат қилганлар:

" مَا مِنْ مُؤْمِنٍ يُعْزِي أَخَاهُ بِمُصِيبَةٍ إِلَّا كَسَاهُ اللَّهُ مِنْ حُلَلِ الْكِرَامَةِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ "
(رَوَاهُ الْإِمَامُ ابْنُ مَاجَةَ عَنْ عَمْرِو بْنِ حَرْمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ)

яъни: **“Қайси бир мўмин биродарининг мусибатига таъзия билдирса, Аллоҳ унга Қиёмат куни улуглик либосини кийдиради”** (Имом ибн Можа ривояти). Бошқа бир ривоятда:

" مَنْ عَزَّى مُصَابًا فَلَهُ مِثْلُ أُجْرِهِ "

(رَوَاهُ الْإِمَامُ ابْنُ مَاجَةَ وَالْإِمَامُ التِّرْمِذِيُّ عَنْ الْأَسْوَدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ).

яъни: **“Ким бир мусибатзадага таъзия билдирса мусибатзадага берилганча ажрга эришади”** (Имом ибн Можа ва Имом Термизий ривояти).

Муҳтарам жамоат! Дафн кунидан бошлаб узоғи билан уч кунга қадар аза (мотам) тутишга шариатимиз руҳсат беради. У кунлари жанозага кела олмаганлар мусибат етган хонадонга ёки таъзия маросимлари учун ажратилган жойларга келиб, маййитнинг яқин қариндошларига таъзия билдириб кетишлари мумкин.

Расули акрам саллаллоҳи алайҳи васаллам ушбу ҳадисни зикр этганлар:

"أَسْرِعُوا بِالْحِجَازَةِ ، فَإِنَّ تَكَّ صَالِحَةً فَخَيْرٌ تُقَدِّمُونَهَا ، وَإِنَّ يَكَّ سِوَى ذَلِكَ فَشَرٌّ تَضَعُونَهُ عَنْ رِقَابِكُمْ"

(رَوَاهُ الْإِمَامُ الْبُخَارِيُّ وَالْإِمَامُ مُسْلِمٌ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ)

яъни: **“Маййитни сўнги йўлга тезроқ олиб боринглар, чунки агар у аҳли солиҳлардан бўлса, уни қутилайтган жойга тезроқ олиб бормоқ даркор. Агар бундай бўлмаса, елкангизни ноҳуш юкдан тезроқ холи қилган бўласиз”** (Имом Бухорий ва Имом Муслим ривояти).

Тобуткашлар тобутни навбат билан елкама-елка олиб борадилар. Тобутни кўтармоқчи бўлганлар имкон қадар аввал маййитнинг ўнг елкаси томондан, сўнг ўнг оёқ томонидан, кейин эса чап елкаси ва чап оёқ томонидан кўтаришга ҳаракат қиладилар.

Кези келганда айтиб ўтиш керакки, ҳар қандай ҳолатда ҳам маййитнинг ортидан дод-фарёд қилиш шариатимиз нуқтаи назаридан жоиз эмас. Пайғамбаримиз саллаллоҳу алайҳи васаллам шундай таълим берадилар:

" إِنْ الْمَيِّتَ لِيُعَذَّبُ بِكُأَيْ أَهْلِهِ عَلَيْهِ " (رَوَاهُ الْإِمَامُ الْبُخَارِيُّ وَالْإِمَامُ مُسْلِمٌ عَنْ ابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ)

яъни: **“Марҳум оиладагиларининг ҳаддан ташқари дод-фарёди сабабли азобланади”** (Имом Бухорий ва Имом Муслим ривояти)

Демак, ортиқча дод-фарёдимиз билан марҳумнинг қисматини оғирлаштирмаслигимиз даркор.

Динимизнинг таъзия одоби борасидаги кўрсатмаларидан яна бири юртга эҳсон дастурхони ёзиб, савобини вафот этган яқинларига бағишлаш ниятида қилинган маросимларга оиддир. Бундай маросимларни албатта шариат аҳкомларига, аҳли сунна вал жамоат эътиқодига, мазҳабимизда расм бўлган қоидаларга мувофиқ тарзда ўтказиш зарур. Таъзия маросимларини бидъатлардан холи равишда, аҳли илм ҳамда маҳалла улуғлари билан бамаслаҳат, имкон қадар енгил, камтарона, камчиқим ҳолда ўтказмоғимиз маъқул.

Ислом шариати мусулмонларга ҳаргиз қийинчиликни раво кўрмайди. Маҳалла куй олдида хижолат бўламан деб, қарз олиб ёки борини сарфлаб худойи қилишлик, шариатимизда номақбул иш саналади. Чунки Қуръони каримда:

﴿...وَمَا جَعَلْ عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ ...﴾ (سورة الحج/78)

яъни: **“Аллоҳ таоло сизлар учун бу динда ҳаргиз қийинчилик яратмади”** (Ҳаж сураси, 78-оят), деб айтилган.

Бошқа бир оятида:

﴿لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا ...﴾ (سورة البقرة/286)

яъни: **“Аллоҳ таоло ҳеч бир бандага кўлидан келмайдиган ишларни буюрмайди”** (Бақара сураси, 286-оят), дейилган. Аллоҳ таолонинг мазкур оятлари мусулмонлар диний маросимларини осонлик билан ўтказишлари ва бемалол ибодат қилишлари учун нозил бўлган.

Мусибатхоналарда пайшанбалик, якшанбалик номи билан қилинаётган, дафндан кейин маълум кун ёки ойни санаб, айниқса, икки хайит кунларида ўтказилаётган худойи маросимлари диний китобларимизнинг бирортасида буюрилмаган. Мусибат етган хонадонда муайян кунга боғламасдан, марҳумнинг

мероси тақсимлангандан кейин оиланинг иқтисодига зарар етказмайдиган ҳолатда худойи қилиб ўтказилса мақсадга мувофиқ бўлади.

Шундай экан, ўтганларимизни йўқлашда фақат таом пишириб улашиш билан чегараланиб қолмасдан кам таъминланган оилалар, бева-бечоралар, муҳтож кишиларни турар жойини яхшилаш, фарзандларига кийим-кечак олиб бериш ёки кўпчилик манфаат оладиган ишларни амалга оширишга, доимий равишда уни савоби ўтганларимизга бориб туришини таъминлайдиган ҳолатларга ҳам ўтишимиз керак.

Аллоҳ таоло юртимизни тинч, халқимиз ҳаётини бундан ҳам фаровон қилиб, шариатимиз кўрсатмасига амал қилиб, яшамоғимизни муяссар қилсин!

Муҳтарам жамоат! Мавъизамиз давомида ҳозирда ёшларимиз томонидан намозда эътиборсизлик қилинаётган баъзи масалаларга тўхталиб ўтамыз. Маълумки, Намоз дуруст бўлиши учун аврат аъзоларининг барчаси ёпиқ бўлиши шарт. Чунки, аврат ёпилиши намознинг фарзларидан бири ҳисобланади. Зеро, Аллоҳ таоло шундай марҳамат қилади:

يَا بَنِي آدَمَ خُذُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ

яъни: “**Эй, Одам авлоди! Ҳар бир масжид (намоз) олдида зийнатларингиз (пок кийимларингиз)ни (кийиб) олингиз!**” (Аъроф сураси, 31-оят).

Маълумки, намоздаги бирор бир фарз амал бажарилмаса намоз дуруст бўлмайди. Эркак киши намозда киндигининг остидан бошлаб тиззасининг остигача ёпиши фарздир (Манба: “Шарҳун никоя”).

Уламоларимиз аврат аъзолардан бирининг тўртдан бир қисми бир муддат очилиб қолса намоз бузилади, деганлар. Бунда аёл кишининг соқи (яъни болдири), эркак кишининг сони алоҳида аъзо ҳисобланади. Бир муддат миқдори эса уч марта тасбеҳ айтиш миқдорича экани билан изоҳланган (манба: “Ҳошиятут-Таҳтовий”).

Ҳозирги пайтда эса баъзи ёшлар калта ва тор кўйлак билан намоз ўқиб, руку ва саждага борганларида мана шу аъзоларининг тўртдан бири тугул ярмидан кўпроғи кўриниб қолиб, натижада шунча ҳаракат қилиб ўқиётган намозлари ўзлари билмаган ҳолда бузилишига олиб келмоқда. Бу ҳам етмагандай орқа сафдаги намозхонларнинг кўзлари аврат аъзоларга тушишига сабабчи бўлмоқдалар.

Яна шуни ҳам таъкидлаш керакки, ҳозирги кунда баъзилар калта шим (шортик)да намоз ўқимоқдалар. Ундай калта кийимда белни ёпганда, тизза очилиб қолиши, тиззани ёпганда эса бел очилиб қолиши табиий. Ваҳоланки, тиззанинг ўзи ҳам аврат аъзо ҳисобланиб, уни тўртдан бирини очилиб қолиши намозни бузади.

Шунинг учун ҳар бир намозхон ўзига қулай бўлган ва аврат аъзоларни ёпадиган кенг ҳамда узун кийимда намоз ўқиши динимиз талабидир.

Аллоҳ таоло ибодатларимизни мукамал адо этиб, Ўзининг розилигини топишимизга муваффақ айласин! Омин!

Муҳтарам имом-домла! *Келгуси жума маърузаси “ҚАЛБ КАСАЛЛИКЛАРИ МУОЛАЖАСИ” мавзусида бўлади. Жамоатга эълон қилишингизни сўраймиз.*